

פרק י"ח כתובים.

[א] לרוד מזמור נאום ה' לאדוני שב לימיני (תהלים קי א). ה) וז"ה והיה אדירו מסנו וגו' (ירמ' ל כא). ראה האיך הקביה סחבב ומגדל את ישראל, שתלה אבותיהן בהן, שנאמר והיה אדירו מסנו, ואין אדירים אלא אבות, שנאי לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפציו במ (תהלים טו ג), לכך והיה אדירו מסנו, האבות מהן והכל מהן ועד עכשיו באבות אתה אומר, ומנין שאף הקביה מפני חיבתן ג) אמר להם ¹) מכס אני, שנאמר ומושלו מקרבו יצא (ירמ' שם), זה הקביה, שנאמר במקהלות ברכו אלהים ממקור ישראל (תהלים סח כו). והקרבתיו ונגש אלי (ירמ' שם), זה אברהם, שנאמר ויגש אברהם וגו' (בראשית יח כג). כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאום ה' (ירמ' שם). נאום ה' לאדוני, זה אברהם, שנאמר ויאמר ברוך ה' אלהי אדוני אברהם, אין מידותיו של הקביה כמדת בשר ודם, שלטון כשהוא נכנס הוא יושב בימין, ג) וסונקנדרים (סיקרייטיר בלעז) שלו בשמאלו, והביה שהוא שולט מסוף העולם ועד סופו והכל שלו, כתב שאברהם יושב לימינו, שנאמר נאום ה' שב לימיני, ולמה הוא מושיבו אצלו, שהוא מוכיח את ישראל, ומראה לאברהם אביהם כל טובה שעושה עמהם, שנאמר נגד אבותם עשה פלא (תהלים עח יב), לפיכך הוא מושיבו אצלו, וכן חנה אומרת מקים מעפר דל (שי"א ב ח), אותו שעשה עצמו עפר ואפר, דכתיב אנכי עפר ואפר (בראשית יח כו), ואפילו מקים מעפר דל מה עושה לו, מושיבו בכסא הכבוד, שנאמר וכסא כבוד ינחילם (שי"א שם):

פרק י"ט תורה.

[א] וירא אליו ה' באלוני ממרא (בראשית יח א), ה) וז"ה כה אמר ה' השמים כסאי וגו' ואת כל אלה ידי עשתה (ישעי' סו א ב), ראה כבוד, ראה גבורה, וכביכול ועם מי הוא עוסק ואל זה אביש אל עני ונכה רוח וחרר על דברי (שם שם), כי הוא זה שחרר על דברו של הקביה, זה אברהם, שנאמר בעצם היום הזה נימול אברהם וגו' (בראשית יז כו), מיד וירא אליו ה', ומנין שעל אברהם הכתוב מדבר, שכך כתיב אחריו שוחט השור מכה איש (ישעי' סו ג), וכתיב ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח ז), מכה איש (ישעי' שם), שהרג את נמרוד, וזבח השה (שם) אימתי משהקריב ליצחק, שנאמר אלהים יראה לו השה לעולה בני (בראשית כב ח).

¹) מכס אני, פי' ככל מקום שנאמר אני פירושו השנחמו יחנך כ"ש אני פי' אלהיכם אני נלמן לשלם שכר, וכן אני הוא פי' השנחמו בעלני מי אסתי, והשנחמו י"ם מיוחדת על ישראל ויהר כ"ש אני כי אלהיכם, ומישראל נודע השנחמו בעולם וז"ל מכס אני.

הערות ותקונים

[פ"יח] ה) וז"ה והיה אדירו מסנו, הם דברי בעל אנ"ב מרנפשי' ג) אמר להם מכס אני, הפי' על זה מ"ד אברהם ו"ל הרפ"ס בעל עץ יוסף בתוצאה בווארשוו בפנים הספר מבלי העיר מי הוא המפרש, ואח"כ הדפיסו כן בדפוסים שלאחריו, ג) סונקנדרוס, פי' מהר"ם די לונאנו סיקרישור בלע"ז, ובאמת המלה משוכשת וצ"ל סונקתדרוס והמלה יונת ופי' יועץ למלך עיין ערוך השלם ערך סקתדרון.

[פ"יט] ה) וז"ה כה אמר ה', הוא לקיח מן תנחומי הקדום וירא אות ב' וליתא

(ג) ד"א השמים כסאי'נ) אמרו רבותינו את מוצא'ד) בשבעה מקומות השווה הקביה עצמו עם הבריות הנמוכים: (א) כי ה' הוא אלהיכם הוא אלהי אלהים (דברים י' יז), ראה גבורה ועם מי הוא עוסק עושה משפט יתום ואלמנה וגו' (שם שם יח). (ב) כי רם ה' ושפל יראה וגו' (תהלים קלח ו). (ג) כי כה אמר רם ונשא וגו' ואת דכא ושפל רוח וגו' (ישע"י נז טו). (ד) סולו לרוכב בערבות וגו' (תהלים סח ה), וכתיב אבי יתומים וגו' (שם שם ו). (ה) קרוב ה' לנשברי לב וגו' (שם לד יט). (ו) כה אמר ה' השמים כסאי וגו' ואל זה אביט וגו' (ישע"י סוא ב: א'). (ז) (ב' ס) ד"א וירא אליו ה'. וז"ש ה' מוצת אדמה תעשו לי (שמות כ כד) ו) א"ר יצחק נפחא אמר הקביה מה מי שזובח ושופך מעט דם, או דם שה, או דם שור, הייתי בא ומברכו, שנאמר (שמות כ כד) בכל המקום אשר אזכיר את שכי [אבא אליך וברכתך] (שם שם), על אחת כמה וכמה (ז) אברהם שנהר של דם יוצא מביתו, שמל עצמו וכל בני ביתו, איני הולך ומברכו, לכך כתיב וירא אליו ה', בא וראה כח שנתן לו הקביה, שביום אחד מל עצמו, ומל ישמעאל בנו, והיה הדם מנסף מן מילתו, ומל בעצמו לאנשי ביתו, ולילידי ביתו, וראה כמה ילידי ביתו, שמונה עשר ושלוש מאות, ואם ילידי ביתו היו כל אלו, על אחת כמה וכמה מקנת כספו, וכולן מל ביום אחד, שנאמר [כעצם היום הזה נמול אברהם (בראשית יז כו) הרי לעצמו וישמעאל בנו] וכל אנשי ביתו (שם שם). מן הזקנים, מן הקטנים, ומקנת (כספו) [יליד ביתו] מאת בן נכר נמולו אהו (שם שם), העמיד אברהם גבעה של ערלות בביתו, ונהר של דם יוצא מביתו, קרא הקביה למלאכי השרת, ואמר להם בוא ונבקר את החולה, אמרו לו המלאכים ה' מה אדם ותדעוהו בן אנוש ותחשכהו אדם להבל דמה וגו' (תהלים קמד ג), אתה סהלך במקום המינופת, במקום של דם ושל שקץ. אמר להן הקביה כך

(א) ככלן; טכז טכטז וכטקטן אי אהז מולוז. אלה טשה. ונלחז טחטז טוד להחיוח רוח טסלים וגו'.

הערות ותקונים

בתנחומא הנרפס סכבר, והובא בילקוט ישע"י רמו שע"א בשם התנחומא. (ג) ד"א השמים כסאי. תנחומא שם אות ג'. (ג) אמרו רבותינו. בתנחומא איתא אמרו רבותינו בשם ר' אליעזר בן פרת, ונשנה גם בתנחומא הנרפס סכבר וירא אות ב'. (ד) בשבעה מקומות השווה הקביה עצמו עם הבריות הנמוכים. עיין תנחומא שם הערה ט"ז וט"ח והעירותי שם באגדת בראשית הלשון משוכש ויש לתקן עפ"י התנחומא הקדום אשר דברי בעל אג"ב נובעים ממנו ופתח בשבעה מקומות והביא רק ד' מקומות והשלשה החסרים יש להשלים עפ"י התנחומא והמלות, קרוב ה' לנשברי לב" מיתרות הן, אולם באמת כמרטן אתה מוצא ששה כסו שהעיר גם הרי אברהם ז"ל כביאורו הקצר אבל דחק לפרש ובאמת יש לתקן כמו שהוא בתנחומא. (ה) ד"א וירא אליו וז"ש מוצת אדמה תעשה לי. הוא בתנחומא שם אות ד' ותנחומא הנרפס סכבר אות ב'. (ו) א"ר יצחק נפחא. בתנחומא הערה י"ח העירותי בעל אג"ב משנה הלשון משה שהוא בתנחומא וכך הוא בתנחומא: ד"א וירא אליו ר' יצחק נפחא פתח מוכח אדמה תעשה לי, ובמדרש ב"ר. פס"ח אות ד' רבי יצחק פתח מוכח אדמה יש לתקן שם ר' יצחק נפחא פתח, גם בביר שם נתקצר הלשון וכן בעל מסדר תנחומא הנרפס סכבר הביא כלשון הב"ר והשמים כל הלשון אשר הוא בתנחומא הקדום. ובאג"ב הובא כלשון התנחומא הקדום. (ז) אברהם שנהר של דם יוצא מביתו

אמרתם חייכם ערב עלי ריה של אותו דם של ערלות סמור ולכונה, ואם אין אתם מבקשין לבא הריני הולך בעצמי, וכן שלמה אמר עד שיפוח היום ונסו הצללים (שיה ב יז), אלו העוברים והשבים שהי אברהם מכלכלן שהיו כצללין הולכין ובאין, שלא יצטער מן המילה משמשו. ה) אלך לי אל הר הסור (שם ד ו), זה אברהם שנקרא סור, שנאמר סור ואהלול (וקציעת) [קציעות] (תהלים סה ט), לכך וירא אליו ה', כיון שראו מלאכי השרה הלכו אף הן עם הקביה, שנאמר וירא והנה שלשה וגו' (בראשית יח ב). ודוד משבח ואומר כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו (תהלים כה י). זה אברהם שנצר ברית סילה, כיון שנגלה לו הקביה היה יושב, שנאמר והוא יושב פתח האוהל (בראשית יח א), בא אברהם לעמוד כשראה את השכינה, י) אמר לו הקביה אל תצטער, שנאמר נאום ה' לאדוני שב לימיני (תהלים קי א), אמר לו אברהם רבשיע, כן היא דרך ארץ, שאהי אני יושב ואתה עומד, אמר לו הקביה, לא איכפת, עכשיו אתה זקן, את בן סאה שנים, ואת תמה שאני עומד ואתה יושב, עתידין בניך בני שלש שנים, בני ד' שנים, יושבין בבית הכנסת, ואני עומד, שנאמר אלהים נצב בעדת אל (תהלים סב א). התחיל אברהם לקלס ואומר ותתן לי סגן ישעך (שם יח לו, יח) כשרדפתי את המלכים, שנאמר אל תירא אברם אנכי סגן לך (בראשית טו א). ויסינך תסעדי (תהלים שם) כשאחות בימיני והייתי חותך את הערלה, וענותך תרבני (שם שם), שאני יושב ואתה עומד: [ג] ינ) ד"א וירא אליו ה' באלוני סמרא. ושיה יודעת כי ה' אליהך הוא האלהים וגו' (דברים ז ט). ומה ראה להגלות לו באלוני סמרא, אלא יתברך שמו של הקביה שאינו מקפח שכר כל בריה, שלשה אוהבים היה לו, ענר אשכל ומסרא, וכיון שאמר הקביה לאברהם מול את עצמך, נטל מהם עצה, אמר ענר בעל מום הוא מבקש לעשותך, עם אדם יציר כפיו לא שמר אמונה, ועמך הוא משמר אמונה, הניחו והלך לו אצל אשכול, ואמר לו כך אף הוא, אין אתה יודע, מסורס הוא מבקש לעשותך בעולם

הערות ותקונים

כו'. כתנחומא שם הערה י"ט הערותיו באנ"כ נשמט שורה שלימה נם המלות "א"ר אחא" ויש להשלים הנחטר עפ"י התנחומא ע"ש. ה) אלך לי אל הר הסור זה אברהם. תנחומא שם ושם הוא באריכות דברים ובעל אנ"כ קצר בלשונו. ט) ודוד משבח ואומר כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו זה אברהם. ככ"ו ס' אגדת בראשית חסרים איזה דמים ס' התחלת פרק י"א ונשלם במלת ושיה, ואחר כך מתחיל לנוצרי בריתו ועדותיו זה אברהם והוא המאמר שלמינו. ועיין לעיל פ"א הערה א'. י) אמר לו הקביה אל תצטער שנאמר נאום ה' לאדוני שב לימיני כו', בכ"י ס' אנ"כ משונה הנוסח וכך איתא שם: אמר לו הקביה לאברהם שב לימיני עד אשית אויבך הרום לרגליך. שב ללסוד תורתו שיושבת לימיני. ועתידה להנתן בימין, שנאמר מיינו אש דת למו, אמר אברהם רבשיע אין דרך העולם שישב העבד לפני רבו, א"ל הקביה מאי איכפת לך, ואם תתמה בדבר הוה, הריני עתיד לקום על בניך כשהם תינוקת וליסודים תורה, שני אליו נצב בעדת אל וגו', התחיל אברהם משבח ואומר ותתן לי סגן ישעך וגו'. ה) כשרדפתי את המלכים. בכ"י מתחיל פה: ד"א ותתן לי סגן ישעך כשרדפתי את המלכים, גם הנוסחא משונה קצת וכך איתא שם כשרדפתי את המלכים, ואמרת לי אל תירא אברם אנכי סגן לך. ויסינך תסעדי, כשחזקת דועי בקחכי עדלות, וענותך תרבני, שאני יושב ואתה עומד וכן היא. אומר וירא ה' אליו והוא יושב, הו' וענותך תרבני. ינ) ד"א וירא אליו ה'

שהיו קרוביהן של מלכים שהרגת באין עליך ומסרסין אותך, ואין את יכול לברוח מהן, הניחו והלך אצל סמרא, איל אוהבי אמר לי לסול, אמר לו סמרא ועדיין אתה עומד ותוהא ⁽¹⁾ לא עשו אותך חתיכות התיכות, רמיח אברים שעליך הציל מן האש, ומקצת מן אבר אחד אתה עומד ומתקשה ליתן לו, אמר לו הקביה אתה נתת לו עצה טובה שימול, חיך שאני נראה לו בתחומך, שנאמר וירא אליו ה' באלוני סמרא, ומנין שנטל מהם עצה ליסול, שנאמר והם בעלי ברית אברהם (בראשית יד יג). וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. אמרו המלאכים. רבשיע עד מתי את מכבדו, עד מתי אתה עומד והוא יושב, אמר להן הביה אלו לא די אלא בזכות שאני רואה גי צדיקים שעתידין לעמוד ממנו, שכל העולם נופלים ומשתחווים לצלם, והן עומדים כתמרה ולא משתחווים, שנא' זאת קומתך דמתה לתמר (שה"ש ז ט). לכך והנה שלשה אנשים וגו', אמר לו הביה אתה השתחווית למלאכי, חיך שמלכים עתידין להשתחות לבניך, שנאמר והיו מלכים אוסניך [ושרותיהם מיניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך] (ישעי מט כג):

פרק כ' כתובים.

[א] ה' כי הנה היום בא בוער כתנור (מלאכי ג יט), וזשיה לילה ויומם לא תכבה לעולם יעלה עשנה וגו' (ישעי' לד י). לפי שאמר מלאכי כי הנה היום בא וגו', אמרו לו ישראל יום אחד לזהטן בלבה, הרי כמה שנים שעברו אותנו, כמה שפטים, כמה פורעניות, ואת אוסר להם ולהט אותם היום הבא (מלאכי שם), אמר להם ישעיה ואני עושה אותה יומם ולילה, שנאמר לילה ⁽¹⁾ ויומם לא תכבה (ישעי' שם). ולא עוד אלא לעולם יעלה

⁽¹⁾ לא עבו אהך חתיכה. פי' לולא הי' בעוזך לא הי' חמסה המלכים עושין אהך חתיכות חתיכות.

⁽²⁾ לילה ויומם. פי' תמיד לליל ויומם. ולילה לא חכנה. מי'ם זכסוף יומם מוכה על חמשים ונחית ומי'ם כי הכה היום כל קהל אהרן יום א' כיון שאינו נספק לעולם ולעולמי עולמים נקרא יום א' כלל הספק.

הערות ותקונים

באלוני סמרא. וזשיה וירעת כי ה' אלהיך הוא האלהים. המדמים מהתנחומא דפוס מאנשובה חוסף האמר הזה אל התנחומא אות ג' כמו שהעירתי בתנחומא הקרום הערה כ"ד. וההוספה ההיא ליתא בתנחומא דפוס קאנשטאנטינא ובדפוס וויניציה וכן ליתא בכ"ה ה' מן התנחומא הנמצא באוצר הספרים באקספארד. והמדמים בדפוס מאנשובה הציג יד מושטת סורה באצבע לפימך כי הביא דבר חדש וציין בצדו, עד והוא יושב ר"ל עד והוא יושב הוא הוספה, ועיין סבוא התנחומא צד 166, וחשבתי אז שבעל אנ"ב לקח ההוספה מן התנחומא דפוס מאנשובה או אולי שהמדמים מאנשובה ראה את אנ"ב בכתב יד והוסיף איה הרברים אל התנחומא וכן הוא העיקר שראה האנ"ב בכתב יד. ובכ"ד סוף פא"ב והוא בילקוט לך רמז ע"ג הוא בסגנון אחר ובקצרה. וככ"י מן אנ"ב הגי' כך: ד"א וירא אליו ה' באלוני סמרא. נתייען על עסק המילה עם ענר, אמר לו בעל סוס רוצה לעשותך בעולם, אם אדם הראשון לא שמר אהבתו, שהי' יציר כפיו כך אינו שומר עליך, הלך לו אצל אשכול, א"ל רוצה הוא לעשותך ספורם בעולם, כשיבואו קרוביהם של מלכים שהרגת יבואו להרוג אותך, ולא יתא כך כח לינצל מהם, ולא לברוח מהם, הניחו והלך אצל סמרא . . . לפיכך וכה סמרא להגלות שכינה בחלקו, לפי שנתן לו עצה להמול משאר אחיו והם בעלי ברית אברהם וכן הוא אוסר וירא אליו וגו'.

[פ"ב] ה' כי הנה היום בוער כתנור וזשיה לילה ויומם וגו'. לא מצאתי המקור ובכ"י

עשנה וגוי (שם שם). ג) שבעה שמות נקראת גיהנם שאול ואכרון צלמות כאר שחת בור שאון פים היון וגיהנם, א"ר ינאי וודאי כל השמות יש לגיהנם, אמר הקביה איני צריך לאחד מהם, ג) אלא היום אני מרתיה, ופורע מן הרשעים, שנאמר כי הנה היום בא וגוי (מלאכי שם); [ב] ד"א כי הנה היום בא. ושיה לי נקם ושלם (דברים לב לה), וישראל אומר לי נקם ושלם, אמר הקביה בשיגיע הזמן אימתי המוט רגלם (שם שם), כשיתקיים מה שראה רניאל חזה הוית עד די התגורת אבן די לא בידין וסחת לצלמא על רגלוהי וגוי (רניאל ב לר). כי קרוב יום אידם (דברים שם). כלעם שהיה רואה שיום הדין מאבד את הרשעים עשאו רחוק, שנאמר אראנו ולא עתה [אשורנו ולא קרוב] (במדבר כד יז), אבל משה שהיה רואה שאותו היום הוא מתן שכרם של צדיקים, אמר כי קרוב יום אידם וגוי, וכן אסף אומר כי הנה רחוקך יאבדו ואני קרבת אלהים לי טוב (תהלים עג כז כח). וחש עתידות לכו (דברים שם), משיח אני ומרעיש את העולם לפרוע מה, שנאמר יעופו כנשר חש לאכול (חבקוק א ח), ועל שאמרתם ותקרבו ותבואה עצת קדוש ישראל ונרעה (ישעיה ה יט), הרי היום הבא ואהם יודעין, כי הנה היום בא וגוי (מלאכי שם); [ג] ד"א כי הנה היום ב א. ושיה יום אירא אני אליך אבטח (תהלים נו ד). ד) אילו הן איה שאין להם תקוה, וכן איוב אומר ועיני רשעים תכלנה [וגוי. ותקותם ספח נפש] (איוב יא כ), ה) שאין להם תקוה. ומנוס אבר מהם (שם שם), אלא גיהנם פתוחה בכל מקום, והם סבקשין לברוח וגיהנם נפתחת עליהם, שנאמר לכן ¹) הרחיבה שאול נפשה וגוי (ישעיה ה יד). ו) א"ר אחא משום ר' אבהו שש עשרה פיות יש לגיהנם, ז) ארבע לכל רוח, ומנין, שכן יחוקאל רואה, שנאמר ואתה בן אדם הנבא והך כף אל כף ותכפל חרב שלישיתה חרב הללים היא חרב חלל הגדול החודרת להם למען למוג לב והרבה הסכשולים על כל שעריה. נתתי אבחת חרב אה עשויה לברק (יחוקאל כא יט כ). הרי ארבעה חרב על כל שער ושער, ועל כל רוח ורוח, שנאמר התאחדו הימיני השימי השמילי (שם שם כא). התאחדו במזרח, הימיני במערב, השימי בדרום, השמילי בצפון, והמלאכים אומרים היכן הן הפנים, אנה פניך

¹) הכתיבה שאול נפשה וסופי דקלח ופערה פיה לכלי חוק מערס מהו לכלי חוק שאין לגיהנם חוק ונבול לפתחיה, חלל בכל מקומות מושכזיטין של הכשעים נלצר כעו ונפלו מהם הקבל חוק ור"ל חשב ס"ז ד' לכל רוח וחס נבולי אלכטונים.

הערות ותקונים

מן אג"ב הנוכחא משונה קצת. ג) ו' שמות לגיהנם. עירובין י"ט ע"א ולא חשב גיהנם, ובסדרש שו"ש מוסור י"א אות ה' שבעה מדורי גיהנם, ובסדרש בונן (בית הסדרש ח"ב דף ל') שבעה מדורין יש כגיהנם, ובגמרא חושב שמותם: שאול, אכרון, כאר שחת, בור שחת, פים היון, צלמות, ארץ תחתית, ג) אלא היום אני מרתיה. עיין נדרים ח' סע"ב. ד) אלו אויה שאין להם תקוה. ככ"י אלו הן האומות שאין להם תקוה, בשביל מה. בשביל שסאמו את תורת השם. ה) שאין להם תקוה. ככ"י ואין להם תקנה אחרת אלא גיהנם פתוחה, וכשהם רוצים לברוח גיהנם פותחת פיה לפניהם וכולעת אותם. ו) א"ר אחא משום ר' אבהו. ככ"י א"ר אבא משום ר' אבהו. ז) ארבע לכל רוח. אחר זה הובא ככ"י וכולם פתוחים לאוהה הכת שמתו כלי חוק ואין חוק, אלא תורה, שנאמר וחוק נתן לכו ויעמידה ליעקב לחוק, ואת"כ פים וכן יחוקאל ראה

מוערות (שם שם). מפני ששש עשרה פיות מקיפין אותה, ארבע לכל רוח, ח) והרשעים בורחין מיכן ונמצאים כאן, ואינן מוצאין היכן לנוס, ואיוב צווח ואמר ומנוס אבד מנהם ותקותם ספח נפש (איוב יא כ): [ך] ד"א כי הנה היום בא בוער כתנור. איה אומרי גיהנם של ישראל וגיע שלהם, וישראל אומרים גיהנם של איה וגיע שלנו, ט) משל לשני שהיו מוכרין אחד מהן מוכר פשתן, ואחד מהן אמינא'טון (פי' קנבוס), זה שהיה מוכר פשתן אמר אמינא'טון שלי, וזה אומר שלי הוא, אמר להן בעל הסחורה את אומר אמינא'טון שלי וזה אומר אמינא'טון שלי, הרי אש לפניכם הוא בודק איזה פשתן ואיזה אמינא'טון, כך אמרו איה גן ערן שלנו וגיהנם של ישראל, וישראל אומרים לאו, אמר הקב"ה הרי אש לפניכם, לכו באור אשכם (ישעי נ יא), והאש בידך, וכן ישעיה אומר והיה החסון לנעורת (ישעי א לא), זה סנחריב. ופועלו לניצוץ (שם שם), זה חזקיהו. ובערו שניהם יתרו (שם שם), נדבקו הפשתן נשרף, שנאמר והיו עמי משרפות סיד (י' שם לג יב). אמינא'טון לא נשרף. שנאמר כי תלך כמו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך (שם סג ב):

(א' חמיטון לא נכרף. הגלון ר"מ די לונאנו סי' שכול קנבוס נס שהי נקי כלסונה חנן הקדס. ויומר נלחם שכול חמיטון המוכר במלכ רכס מכ חמיטון הללו חינו מתקנן חנא נחא וכול הנקלה חמיטוס הנכוה כמו סקן מלכן וחוסיו לכניס חניו נכרף נחא.

הערות ותקונים

ואמר ואתה בן אדם וגו'. ח) והרשעים בורחין מיכן ונמצאים כאן. בכ"י והרשעים כשבורחים מאלו נופלים באלו, ואינם מוצאים מקום בית מנוס לנוס שמה, שכן איוב אמר ומנוס אבד מנהם וגו'. ט) משל לשנים אחד מוכר פשתן ואחד מוכר אמינא'טון כו' אל לפניכם לעיניכם אני בודק כו' הפשתן נשרף אמינא'טון לא נשרף. המלה הזאת מובאה גם בפסיקתא דר"כ פסקא ויהי בשלה (ל"ב ע"א) ואל תתסה אמיטון הזה אין מנהיצין אותו אלא באור, והעדותי שם כהערה רפ"ו אמיטון כ"ה גם בילקוט עקב רמו תת"ן בשם הפסיקתא וצ"ל האמינא'טון כאשר כבר מלתי אמורה כהכרמל (שנה ראשונה סי' מ"ז צד שע"א), ובמדרש דב"ר פוף תבא הגי' אמיטון, ובילקוט תהלים רמו תרצ"א המוטון, ושם הגי' צא ולמד מסלמנדריא המוטון הוה, ומקור חילקוט הוא במדרש שו"ט מוסר כ"ג [אות ד'] ושם לפנינו המוטון [ותקנתו שם אמינא'טון], ולפני בעל חילקוט היתה הגי' המוטון, אך המעתיקים שכשו המלה והציגו המוטון ע"פ סה שמצאו בדברים רבה, ומלת מסלמנדריא בילקוט נוספה בטעות מאחד המעתיקים, אולם בכל המקומות האלה המלה כוסעת וצ"ל אמינא'טון וכן בשבלי הלקט השלם ערוגה השביעית סי' רי"ח ובתניא סי' ס"ה מובא לנכון בשם הפסיקתא אמינא'טון, וכן הוא לנכון במדרש חוית פ"ר פ' נופת תמונת, ומובא במספי ערך אמינא'טון והיא מלה רומית ופי' אבן מיוחדת שאינה נחכת באש ונקראת בל"א אובקטס, וממנה יארגו חושים לבגד אשר יתלבש בו ולא תגע בה באושה, ומעתה יצא כאור פשר דברי בעל אגדת בראשית שלפנינו. מהר"ם די לונאנו וחסף בפנים "פי' קנבוס" ושעה. במח"כ כי קנבוס הוא Cannabis (האנף) גם העדותי כי שנה הרב בעל קרבן עדה כפי המלה הזאת בירושלמי שבת פ"ו פוף ה"ב המיינא'טון חייב משום מלכן, ועל זה כתב בק"ע המיינא'טון אותן שעושין המיינות והם הכתונת עכ"ל, ומה רבה שגיאתו כזה כי מלבד אשר המיינא'טון אינו כתונת כי אם אוור והגורה, ומלבד אשר לפי פירושו דברי בירושלמי הם כריר חלמית לחייב עושה כתונת משום מלכן? מלבד אלה האמת עדה נאמנה לעצמה שכוונת בירושלמי על המיינא'טון המדובר שיה, ועל זה חייב באמת משום מלכן כי שריפתו היא כבוטו. ועיין גם במדרש תהלים שם מוזכר כ"ג הערה ג"ה, וגם ה"ד אברהם ז"ל בכיאוורו הקצר העיר יפה על המלה אמינא'טון: ובעל עץ יוסף הביא דבריו כפי' עץ יוסף בשם מרש ראשון, כי העתיק סרפוס ואלקווא ולא ידע כי המפרש הוא הר' אברהם ז"ל.